Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

27.9.2021

Ympäristövaliokunta 28.9.2021

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO: HE 121/2021 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN MUUTTAMISESTA

Ympäristövaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maankäyttö- ja rakennuslakia. Lakiehdotus sisältää säännökset kolmesta erillisestä kokonaisuudesta. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa lausuntonaan hallituksen esitykseen seuraavaa:

Uusiutuvan energian käytön edistäminen

Hallituksen esityksessä on suunniteltu asettaa uusiutuvan energian osuudelle 38 prosentin vähimmäisvaatimus rakennuksen laskennallisesta ostoenergiasta uudisrakentamisessa ja laajamittaisesti korjattaville rakennuksille silloin kun se on teknisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti toteutettavissa. Esityksen mukaan uudisrakentamiselle ja laajamittaiselle korjaukselle asetetut vaatimukset johtavat siihen, että näissä tapauksissa rakennusluvan myöntämisen ehtona on se, että hankkeen pääasiallisena lämmönlähteenä eivät ole fossiiliset polttoaineet. Ehdotetulla lailla pantaisiin osaltaan täytäntöön uudelleenlaadittu uusiutuvan energian direktiivi (RED II).

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että kaukolämpö rakennuksen lämmitysjärjestelmänä riittää sellaisenaan täyttämään asetettavan uusiutuvan energian osuuden vähimmäisvaatimuksen koko Suomessa. Toukokuussa 2021 julkaistun energia-alan tiekarttapäivityksen mukaan kaukolämmön päästöt tulevat putoamaan noin 80 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoteen 2017. Kaukolämpöyhtiöt ovat uudistaneet järjestelmiään tehokkaammiksi ja vähäpäästöisemmiksi ja polttoon perustumattomiksi. Kaukolämpöverkkojen toimintaedellytyksiä ja tätä kautta sektori-integraation edellytyksiä ei tule energiajärjestelmätasolla heikentää.

Esityksen vaikutukset uusiutuvan energian lisäämiseen ovat vähäisiä. Lämmitysjärjestelmien pitkän käyttöajan takia on kuitenkin tärkeää varmistaa, että uusiin ja laajamittaisesti korjattaviin rakennuksiin ei lakiehdotuksen hyväksymisen jälkeen ole enää mahdollista asentaa fossiilisiin energialähteisiin perustuvaa lämmitysjärjestelmää.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa hallituksen esityksen kirjausta siitä, että eri lämmitysmuotojen uusiutuvan energian osuuksien lukuarvot perustuvat vuosittain tehtäviin ja yleisesti julkaistuihin vakiintuneisiin valtakunnallisiin tilastoihin. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että valtioneuvoston asetus, jolla säädettäisiin, mikä osuus kustakin energiamuodosta voitaisiin valtakunnallisesti lukea uusiutuvista lähteistä peräisin olevaksi, valmistellaan yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmasta on valitettavaa, että hukkalämpöä ei ole ollut mahdollista huomioida lakiehdotuksessa. On kuitenkin hyvä, että hukkalämmön ja –kylmän huomioimiseen on varauduttu, kunhan hukkalämmön ja –kylmän määritelmät sisältävä laki energian alkuperätakuista hyväksytään.

Rakennustuotteiden markkinavalvonta ja rakennustuotteiden tuoteyhteyspisteen tehtävän järjestäminen kansallisesti

Hallituksen esityksessä ehdotetaan rakennustuoteyhteyspisteen tehtävää siirrettäväksi Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa rakennustuoteyhteyspisteen tehtävän siirtämistä Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle, kunhan samalla huolehditaan asianmukaisesta ja riittävästä resursoinnista, mikä on huomioitu hallituksen esityksessä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan tarpeellista kansallista täydentävää sääntelyä EU:n markkinavalvonta-asetuksen (EU) 2019/1020 soveltamisen tueksi rakennustuotteiden markkinavalvonnan osalta. Markkinavalvonta-asetus on horisontaalinen säädös, joka koskee 70 eri EU-tuotesäädöksen markkinavalvontaa. Rakennustuoteasetus on yksi markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalaan kuuluvista tuotesäädöksistä. Asetuksen täytäntöönpano edellyttää, että kansallisessa lainsäädännössä säädetään muun muassa markkinavalvontaviranomaisten toimivaltuuksista sekä talouden toimijoihin kohdistettavista seuraamuksista.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanon koordinoinnista ja asetuksen täytäntöönpanosta vastuulleen kuuluvien tuotesektorien osalta. Täytäntöönpanon koordinoinnin tukena toimii markkinavalvontasääntelyn koordinaatioryhmä, jossa on edustus myös ympäristöministeriöstä. Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu asetuksen täytäntöönpanoon liittyen hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (markkinavalvontalaki) muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 139/2021 vp), jossa esitetään markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanemiseksi tarpeellista kansallista täydentävää sääntelyä useiden tuotesektorien osalta, jotka kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön sekä ympäristöministeriön hallinnonaloille. Markkinavalvontaa koskevan sääntelyn yhdenmukaisuudesta eri tuotesektoreilla on hyötyä kaikille toimijoille. Markkinavalvontaa koskeva sääntely on myös EU-tasolla yhdenmukaistettu markkinavalvonta-asetuksella.

Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota esityksen 181 §:ssä ehdotettuihin viittauksiin markkinavalvontaviranomaisen toimivaltuuksien osalta. Ehdotetun 181 §:n 2 momentin mukaan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimivaltuuksista säädetään mm. markkinavalvonta-asetuksen 25 artiklan 3–5 kohdassa, 26 artiklan 1, 3 ja 4 kohdassa sekä 27 ja 28

artiklassa. Kyseiset artiklat koskevat pitkälti ulkorajavalvontaa ja ulkorajavalvontaviranomaisen tekemiä toimenpiteitä. Perinteisesti ulkorajavalvontaa Suomessa on hoitanut Tulli. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että pykälän muotoilua olisi hyvä täsmentää siten, että ulkorajavalvontaviranomaisen ja markkinavalvontaviranomaisen tehtävistä ei jäisi epäselvyyttä.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota ehdotetun 181 §:n 2 momentin informatiiviseen viittaukseen markkinavalvontalakiin (laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta, 1137/2016). Kuten hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, maankäyttö- ja rakennuslakia ei ole tällä esityksellä tarkoitus lisätä markkinavalvontalain soveltamisalaan. Kun otetaan huomioon, ettei markkinavalvontalakia sovelleta sen soveltamisalaa koskevan 1 §:n mukaan rakennustuotteiden markkinavalvontaan, informatiivinen viittaus markkinavalvontalakiin ei ole riittävä. Mikäli markkinavalvontalain mukaisia toimivaltuuksia on tarpeen soveltaa myös rakennustuotteisiin, tulisi tästä ottaa aineellinen säännös maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Outi Vilén
erityisasiantuntija

Emilia Tiuttu
erityisasiantuntija